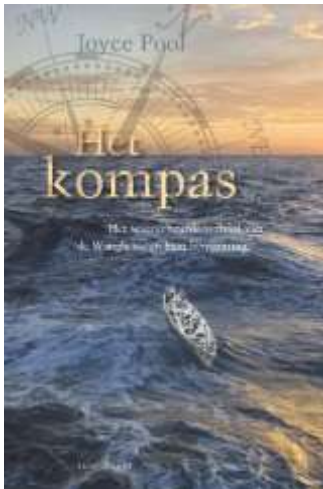

Lessuggesties bij Het kompas

Over het boek

Londen, 1950. Davey kan bijna niet wachten. Samen met zeven van zijn vrienden en twee leiders van hun scoutinggroep zal hij Het Kanaal oversteken. In een whaler – een walvisvaarderssloep – de Wangle III. Van Dover in Engeland naar Calais in Frankrijk en terug.

Net voor ze uitvaren, wordt Davey ziek. Zo ziek dat hij van de dokter niet mee mag. Met pijn in zijn hart zwaait hij zijn vrienden uit – en terwijl hij uitzielt, volgt hij op een kaart van dag tot dag de tocht van de Wangle III.

Gelukkig is hij na een week weer genoeg opgeknapt om zijn vrienden op te wachten.

Maar dan blijft het bootje weg...

Op Texel liggen zes van de tien opvarenden van de Wangle III begraven. Vier bemanningsleden zijn nooit teruggevonden.

Over de auteur

Joyce Pool (Delft, 1962) volgde een opleiding aan de pedagogische academie en studeerde vervolgens onderwijskunde in Leiden. Ze woont tegenwoordig op Texel, waar ze maatschappijleer geeft op een middelbare school. Zij schreef eerder de lovend ontvangende historische jeugdromans *Vals beschuldigd*, *Sisa* en *Het kompas*, de actuele jeugdboeken *Blauw* en *Groeten uit Londen* en de historische YA-roman *De castraat*. *Kate Howard: Bloedlijn* is haar eerste roman voor volwassenen.

Lessuggesties bij de vakken: Nederlands, geschiedenis, aardrijkskunde, kunst, Engels en muziek

Thema's: varen, de zee, verlies, vriendschap, liefde, familie, vermissing, verdriet

Lessuggesties

Doelgroep:	<i>Het kompas</i> is geschikt voor 12+. Onderstaande opdrachten zijn geschikt voor diverse opleidingsniveaus vanaf ongeveer 12 jaar;
Tijdsinvestering:	Afhankelijk van de gekozen opdrachten variërend van één lesuur tot een lessencyclus van enkele lessen
Uitvoering:	Klassikale start, vervolginvulling zowel individueel als in groepjes mogelijk

A- Inleiding:

U toont de omslag van *Het Kompas* en introduceert het thema en de auteur aan de hand van de tekst op de omslag. Vervolgens leest u de scene voor waarin Davey op de oever van de Theems wacht op de terugkomst van de Wangle III (fragment 1). Aansluitend houdt u een kort klassengesprek over wat de reden zou kunnen zijn waarom een boot niet terugkeert van een pleziertochtje.

Fragment 1:

Als de maan aan de hemel verschijnt, vertrekken veel mensen naar huis.

Ik niet.

Samen met John Towndrow, Pete Scurry en de vaders van Peter White en Maurice Percival blijf ik op het strandje achter. John heeft uit zijn auto een paar dekens gehaald die we om ons heen slaan. De priester van de *Mary the Virgin*-kerk is ook gekomen. Zonder dat iemand hem daarom heeft verzocht brengt hij een kruik met hete thee en wat bekers mee. Hij heeft ook opgerolde pannenkoeken bij zich, die hij ronddelt.

De kerkklok slaat twaalf uur als een politieauto met twee agenten erin naast de Morris Minor van John Towndrow stopt.

‘En...?’ vraagt een van de agenten. Ik herken hem als Kevin, een van de bewoners van Mortlake die uit hobbyisme af en toe helpt klussen aan onze boten.

‘Niets.’ Het gezicht van John drukt verwarring uit. Pete zit naast hem op zijn nagels te kluiven. Zelfs in het maanlicht kan ik zien dat zijn huid strak staat.

‘Ik zal het bureau van Margate nog eens bellen,’ zegt de agent. ‘Over een uurtje ben ik terug.’

De politieauto vertrekt weer.

Peter White’s vader, die een eindje van ons vandaan is gaan zitten, komt overeind en kijkt de auto na. Dan loopt hij naar de vloedlijn en stapt, zonder zich om zijn schoenen te bekommeren, het water in om zo ver mogelijk om de bocht van de Theems te kunnen kijken.

De vader van Maurice graaft met zijn vingers tussen de stenen van het strandje.

Het wachten op de terugkomst van de politieauto lijkt veel langer te duren dan een uur, maar als de agenten eindelijk weer uitstappen, spreken hun gezichten boekdelen.

‘Niet aangekomen in Margate,’ hoor ik hen zacht tegen John zeggen. ‘Gisteren niet en vandaag ook niet. Onze collega’s zijn alle havenmedewerkers af gegaan die sinds gisteren dienst hebben gehad. In het logboek stond niets.’

‘Niet goed,’ mompelt John Towndrow. ‘Helemaal niet goed...’

Eventueel vervolg klassengesprek: Welke gevoelens zouden er bij Davey op dit moment in het verhaal kunnen voorkomen? Hou er bij dit klassengesprek rekening mee dat het onderwerp bij één of meerdere van uw leerlingen gevoelig kan liggen. Toon - mits u meer tijd heeft voor dit project dan één lesuur - tenslotte de introductiefilm die u kunt vinden op het youtubekanaal van Joyce Pool waarin meer informatie over de geschiedenis van de Wangle III wordt gegeven.

B- **Uitvoering:** Maak een selectie uit één of meer van de volgende opdrachten en leid deze in bij de leerlingen.

Mogelijkheid 1: Leesvragen

Lees bijgevoegde fragmenten (2 en 3) uit Het Kompas en beantwoord na elk fragment de bijbehorende vragen.

Mogelijkheid 2: Boekverslag

Lees Het Kompas in zijn geheel en maak een boekverslag waarin aan de orde komen:

- Het boek (titel, schrijver, jaar van uitgave, uitgeverij)
 - Het verhaal (personages, titel, thema en belangrijke gebeurtenissen in het verhaal)
 - Eigen mening over het boek
- Het is ook mogelijk om de opdracht uit te laten voeren aan de hand van de uitwerking in bijlage 1. De opdracht wordt dan wel groter en moeilijker.

Mogelijkheid 3: Schrijf het vervolg

Lees Het Kompas in zijn geheel. Beschrijf in de vorm van een opstel hoe het verder gaat met Davey.

Mogelijkheid 4: Muurkrant

Maak een muurkrant over het verdwijnen van de Wangle III. Zoek bijpassende foto's / afbeeldingen en schrijf krantenartikelen. Vergeet ook niet om aan een aantrekkelijke lay-out te denken.

Mogelijkheid 5: Een Engelse brief schrijven

Je woont in Nederland en hebt gehoord over wat er met de Engelse jongens is gebeurd. Schrijf een brief in het Engels aan Davey waarin je je medeleven betuigt.

- Benadruk hierbij eventueel de regels voor het schrijven van een brief, zoals aanhef, inleidende zinnen en afsluiting.

Mogelijkheid 6: Personages tekenen

Kies twee of drie personen uit het verhaal en teken deze. Probeer bij het tekenen het uiterlijk van de jongens goed aan te laten sluiten bij het karakter dat ze volgens jou hebben.

- Eventueel kan deze opdracht ook worden uitgevoerd door gebruik te maken van andere creatieve technieken zoals stof- of papiercollages, fotografie, drama

Mogelijkheid 7: Creatief denken

Jij bent onderzoeker van de Engelse politie en hebt je verdiept in de mogelijke oorzaken van de ramp. Wat is jouw conclusie? Of, met andere woorden, wat is volgens jou de meest waarschijnlijke verklaring voor het verdwijnen van de Wangle III?

Maak gebruik van de verklaringen die in het boek staan beschreven en motiveer je conclusie in minimaal een half A-4

- Hiervoor is het nodig dat uw leerlingen het gehele boek hebben gelezen.

Mogelijkheid 8: Een fotocollage maken

Zoek minstens tien foto's die bij het verhaal passen en plak deze op een groot vel papier. Schrijf er bijbehorende onderschriften bij waaruit blijkt waarom je ze hebt gekozen.

Mogelijkheid 9: Songtekst

Schrijf een songtekst bij Het Kompas of zoek een bestaande songtekst uit en geef uitleg bij je keuze.

Mogelijkheid 10: Mortlake in 1950

De naoorlogse situatie in Londen speelt een grote rol in Het kompas. Verdiep je in de situatie van vlak na de Tweede Wereldoorlog en maak een Powerpoint- of Prezi-presentatie over dit onderwerp.

- Geef uw leerling de mogelijkheid om deze presentatie uit te voeren voor zij klasgenoten of tijdens een ouderavond.

Overige alternatieven:

- maak een film waarin je het verhaal voor je klasgenoten presenteert,
- zoek informatie op over de auteur en schrijf een biografie,
- schrijf een gedicht over het verlies van iemand die je dierbaar is, dit mag zowel verzonnen als echt zijn,
- maak een kwartet over de personen en de gebeurtenissen in Het kompas of verzin een bordspel,
- schrijf een brief (of ontwerp een ansichtkaart) die Brian in Calais aan zijn zieke vriend zou kunnen hebben geschreven,
- onderzoek de werking van een kompas en beschrijf deze in maximaal tien zinnen,
- zoek informatie over de Londense wijk Mortlake waar de scouts vandaan kwamen en richt je daarbij vooral op de Tweede Wereldoorlog en de eerste vijf jaar erna. Gebruik bijvoorbeeld de website: <http://bombsight.org/explore/>

C- Afsluiting: laat de eindproducten door de leerlingen in de klas presenteren of maak er een tentoonstelling van die u, bijvoorbeeld, tijdens een ouderavond kunt tonen of een semi-permanente plaats op uw school kunt geven.

Bijlage 1: Het maken van een leesverslag.

Veel scholen en lesmethoden stellen andere eisen aan het maken van een leesverslag. Informeer dus altijd of onderstaande opzet overeenkomt met de ideeën van jouw docent

Opbouw van een leesverslag

- 1) primaire gegevens
- 2) korte samenvatting
- 3) uitwerking
- 4) eigen mening
- 5) bronvermelding

Primaire gegevens: je noteert onderstaande primaire gegevens op een apart blad:

- je noteert eerst de naam van de auteur,
- vervolgens de titel van het boek
- daarna de naam van de uitgeverij
- en de plaats en het jaar van uitgave
- indien vermeld in het boek de eerste druk van het werk
- als het boek een ondertitel heeft vermeld je die ook

Bijvoorbeeld:

Titel: Kruistocht in spijkerbroek
Auteur: Thea Beckman
Uitgeverij: Lemniscaat
Druk:

Geef ook aan

- hoe de opbouw van het verhaal is
- Noteer het aantal bladzijden,
- Neem een afbeelding van de omslag in je verslag op en geef aan of er illustraties in het boek staan.

Samenvatting:

Maak een samenvatting van het verhaal van maximaal een half getypt A-4

Uitwerking:

- a. titelverklaring:
Geef aan wat de titel zegt of wat de schrijver daarmee bedoeld kan hebben
- b. motto:
Als het boek een motto heeft, noteer deze dan en leg tevens uit wat deze, volgens jou, met het verhaal te maken heeft
- c. thema:
Waar gaat het boek over? Leg dit in maximaal 3 zinnen uit.
- d. personages:

Leg uit welke personages in het boek een rol spelen en welke eigenschappen deze hebben. Ontwikkelen zij zich gedurende het verhaal?

e. tijd en ruimte:

Is de omgeving of de tijd waarin het verhaal zich afspeelt van belang voor het verhaal?

f. vertelperspectief:

Is er een ik-verteller, een personale verteller, een alwetende verteller?

Eigen oordeel over het boek:

Wat vind je van het boek? Omschrijf het in maximaal een half A-4

Bronvermelding: Geef tot slot aan welke bronnen je hebt gebruikt bij het maken van je verslag. Wees daar heel volledig in.

Bijlage 2:

Fragment 2:

‘Brian!’ Ik fluit ons vaste signaal op mijn vingers. ‘Hé, Peters!’

Even later duikt het hoofd van mijn vriend uit het raam van de bovenverdieping van zijn huis.

‘Zo laat al?’

‘Ja!’

‘Even nog!’

Vanuit het open raam van een van de burens galmt ‘Ghost Riders in the Sky’ uit de radio.

Vaughn Monroe met z’n zware stem. Ongeduldig tik ik het ritme mee op het stuur van mijn fiets.

Brian en ik delen veel: onze liefde voor het water, onze droom om scheepsbouwer te worden bij Thornycroft, onze lol in de Seascoutgroep van Mortlake en zelfs onze interesse in Wendy Churchfield met de lange benen en de blonde krullen. Het enige waar we serieus in verschillen is ons gevoel van timing. Anders gezegd: Brian ziet er het nut niet van in om op tijd te komen. Altijd moet er eerst nog een vracht dingen gebeuren voor hij mee kan. Uitgebreid naar de plee gaan bijvoorbeeld, of helpen afdrogen, de schoenen poetsen van de hele familie Peters of kolen scheppen. Dingen die hij best eerder kan doen dan op het moment dat ik op hem sta te wachten. Vind ik.

Maar Brian is mijn vriend en vrienden help je. Daarom bedenk ik steeds nieuwe trucjes om hem op de juiste tijd ergens te krijgen. Ik sluip bijvoorbeeld zijn slaapkamer in en zet snel zijn wekker een kwartier voor. Of ik lieg dat we de afspraak een kwartier eerder hebben dan het geval is. Zelf ben ik altijd extra vroeg als ik hem kom halen. Pal voor zijn voordeur maak ik dan zo’n herrie dat hij en zijn familie er alles aan doen om me weg te krijgen. Het leverde mij een slechte naam op in Rosslyn Avenue, maar ik bereik meestal wel mijn doel: op een nette tijd vertrekken naar wat dan ook onze bestemming is.

Vanavond voel ik me extra gespannen en mijn irritatiepeil zit laag. Ik wil per se op tijd zijn: master Weeden zal gigantisch de pest in hebben als we niet stipt om acht uur aan zijn tafel zitten. *Slecht voorteken*. Ik ‘hoor’ het hem zeggen.

Ik kijk naar een paar hinkelende kinderen in de straat, schop een loden knikker terug die per ongeluk mijn kant op rolt en fluit ondertussen het refrein van Ghost Riders zo schel mee dat mijn eigen oren pijn doen.

‘Moet dat?’ Geërgerd steekt een buurman zijn kop uit het raam. *Sorry*, gebaar ik, en wijs met mijn duim naar het raam van Brian. De man zet zijn hand voor zijn mond en brult in mijn plaats ‘Brian Peters!’ voor hij zich hoofdschuddend terugtrekt en de radio wat harder zet. Het is niet de eerste keer dat ik de man terg met mijn gefluit, maar hij weet dat het over is zodra Brian komt opdagen.

‘Hé, Davey!’ Naast me knijpt Bill Towndrow in de remmen van zijn fiets. Een van zijn werkmanschoenen ploft op de stenen van de straat.

‘Billy!’

‘Is het weer zover?’ Hij knikt met zijn hoofd naar het huis van de familie Peters. ‘Is-ie zijn haar aan het kammen of zijn het dit keer zijn oksels die een wasbeurt nodig hebben?’

‘Ik denk dat hij mijn geduld zoekt,’ zeg ik somber.

Bill grinnikt. ‘Als hij volgende week maar op tijd is voor de afvaart.’ Met zijn rechtervoet op de trapper maakt hij aanstalten zijn weg te vervolgen. ‘Effe serieus, maak een beetje voort, oké? Laten we de trip niet beginnen met een chagrijnige Weeden.’ Hij trapt een slag voor hij

weer inhoudt. 'Denken jullie wel aan je veiligheidsuitrusting? Die valt onder mijn verantwoordelijkheid en ik ben ongenadig als er iets mankeert.' Hij probeert me streng aan te kijken. Totaal ongeloofwaardig. Bill is maar iets ouder dan wij en er zit altijd een grijns op zijn kop gebrand. Dat realiseert hij zich zelf blijkbaar ook, want hij haalt berustend zijn schouders op. 'Denk er in elk geval goed om, oké?' Hij steekt zijn hand omhoog en zet opnieuw af.

Ik kijk hem na. Ieder lid van de 1st Mortlake Seascouts krijgt op een dag met de Towndrows te maken. Vanaf de allereerste dag dat er in onze wijk een scoutgroep bestaat, maken ze er deel van uit, en elk van de zeven broers heeft zijn sporen nagelaten. Broer Tom waarschijnlijk de diepste: tijdens de laatste oorlog verrichtte hij voor de kust van Duinkerken heldendaden met de Minotaur, ons motorschip.

Maar ook zonder de heldendaden van de familie is het fijn om de Towndrows erbij te hebben: ze zijn grappig, sportief en stuk voor stuk even aardig.

'Schiet op, Peters,' sis ik, wiebelend op mijn zadel. 'Kom op, niet deze keer.'

Toch duurt het nog een paar minuten voor Brian eindelijk een voet buiten de deur zet. 'Hè-hè,' zegt hij, terwijl hij haastig een hand door zijn vochtige haar haalt. 'Had mijn broertje mijn kompas weer eens uit mijn broekzak gejat, kon ik me wezenloos zoeken.'

'Heb je je uitrusting?' vraag ik zonder op zijn halfbakken uitleg te reageren. Wat kan mij dat rotkompas schelen? We weten de St Leonards Road echt wel zonder te vinden.

'Hierin.' Hij slingert zijn sporttas op zijn rug.

'Mooi. Spring achterop.' Ik zet direct al mijn kracht op mijn trappers en schiet vooruit.

'Hé, je weet toch dat ik nooit zonder kompas naar scouting ga?' Brian prikt in mijn rug. 'Dat weet je toch, uilenbal? Moet je nou zo lomp doen?'

Ik neger hem. Zo hard ik kan, schreeuw-zing ik de tekst van Ghost Riders om hem niet te hoeven horen.

'An old cowboy went riding out one dark and windy day.

Upon a ridge he rested as he went along his way.'

Brian valt direct in:

'When all at once a mighty herd of red eyed cows he saw

A-plowing through the ragged sky and up the cloudy draw.

Yippie yi yay

Yippie yi ooh

Ghost riders in the sky.'

Zoals gewoonlijk bezorgt muziek me vleugels, en we sjezen door Mortlake; langs gebouwen die nog altijd de inslagen tonen van de bommen uit de oorlog, langs woningen die al zijn hersteld en door wegen die net opnieuw zijn bestraat. Op het moment dat de kerkklokken acht keer slaan, zet ik mijn fiets op de St Leonards Road op de standaard.

'Schiet op, man,' grapt Brian terwijl hij naar de voordeur rent en aanklopt.

Juist als ik hem een dreun op zijn armspier verkoop, opent mevrouw Weeden de deur.

Opdracht 1:

In welke tijd speelt dit verhaal? Waar zie je dat aan?

Opdracht 2:

Hoe heet de ik-figuur? En zijn vriend?

Opdracht 3:

Waarom heeft de ik-figuur haast?

Opdracht 4:

A: Vind jij de trucjes die de ik-figuur heeft bedacht om zijn vriend op tijd te laten komen, slim? Waarom wel of waarom niet?

B: Weet jij nog andere trucs om iemand op tijd te laten komen? Beschrijf ze.

Opdracht 5:

Bedenk het gebaar dat de ik-figuur naar de buurman gemaakt zou kunnen hebben om 'sorry' te zeggen en beschrijf deze in woorden.

Opdracht 6:

Luister via Youtube, mét oortjes of koptelefoon, naar de muziek uit het verhaal: '*Ghost Riders in the Sky*'. Wat vind je van deze muziek? Zeg ook waarom je dat vindt.

A: ouderwets want....

B: leuk want...

C: stoer want...

D: saai want..

E: spannend want...

F: vrolijk want...

G: noem een ander woord

Fragment 3:

'Echt goed waardeloos dat je niet meegaat, maat!' Brians stem klinkt alsof zijn keel, net als die van mij, een beetje dichtzit. Hij graaft in zijn zak. 'Hier.' In zijn hand ligt het kompas van zijn opa. 'Ik wilde het meenemen, maar pa raadt het af. Hij is niet helemaal waterdicht meer en tijdens zo'n zeereis kan er van alles gebeuren. Bewaar jij hem maar voor me, thuis gaat mijn broertje er misschien mee aan de haal.'

'Kan ik eindelijk eens onderzoeken hoe dat ding er van binnen uit ziet,' zeg ik.

'Als je het maar uit je kop laat, rotzak!' zegt Brian. 'Ik wil hem precies zo terug als je hem nu van me krijgt.'

Ik grinnik en gluur langs hem heen. 'Kijk, ze vertrekken zonder je.'

Bob, Peter, Bill Woods en Bill Towndrow, Maurice, Bernie en Olly zijn de Wangle verder het water in aan het duwen.

‘Ach man, wat kunnen ze nou zonder mij? Bovendien heb ik een naam hoog te houden.’
Grijnzend stompt Brian me nog een keer tegen mijn arm. Dan draait hij zich om en slentert dodelijk traag en overdreven verend naar de boot.
Zodra ze allemaal zitten, roept Olly zijn eerste commando. ‘Afzetten aan stuurboord, nog even een brul naar je pappie en mammie!’
Daar gaan ze, oostwaarts de Theems af.
Zonder mij.

Opdracht 1:

Wat doet een kompas? Waarom is een kompas een belangrijk instrument voor zeelui?

Opdracht 2:

Op welke zee loopt de Theems uit als je hem oostwaarts volgt?

Opdracht 3:

Bekijk de omslag van *Het kompas*. Hierop zie je de boot waarmee de jongens op reis gingen. Zou jij zelf daarin ook een zeereis willen of durven maken? Waarom wel of waarom niet? Maak volledige zinnen.

Opdracht 4:

Gebruik je fantasie: hoe kun je aan iemand zien dat hij of zij erg teleurgesteld is? Beschrijf dit in maximaal vijf zinnen zonder het woord ‘*teleurgesteld*’ te gebruiken. Probeer dit ook met andere emoties zoals boosheid, blijheid en verdriet.